

Ministerie van Buitenlandse Zaken

Aan de Voorzitter van de
Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 4
Den Haag

Directie Europa

Rijnstraat 8
2515 XP Den Haag
Postbus 20061
Nederland
www.rijksoverheid.nl

Onze Referentie

BZDOC-1462224933-16

Uw Referentie

2021Z11400

Datum 16 juli 2021

Betreft Beantwoording vragen van het lid Sjoerdsma over het Holodomor-genocidevraagstuk

Hierbij bied ik u de antwoorden aan op de schriftelijke vragen gesteld door het lid Sjoerdsma over het Holodomor-genocidevraagstuk. Deze vragen werden ingezonden op 22 juni 2021 met kenmerk 2021Z11400.

De minister van Buitenlandse Zaken,

Sigrid A.M. Kaag

Antwoorden van de minister van Buitenlandse Zaken op vragen van het lid Sjoerdsma (D66) over het Holodomor-genocidevraagstuk.

Directie Europa

Vraag 1

Bent u bekend met de Holodomor, de hongersnood in Sovjet-Oekraïne waarbij tussen 1932 en 1933 miljoenen Oekraïners zijn omgekomen?

Onze Referentie

BZDOC-1462224933-16

Antwoord

Ja.

Vraag 2

Bent u bekend met het vraagstuk over het definiëren van de Holodomor als genocide?

Antwoord

Ja.

Vraag 3

Wat is de reden dat Nederland de Holodomor (nog) niet als genocide heeft gedefinieerd?

Antwoord

Voor de Nederlandse regering zijn bij de erkenning van genocides uitspraken van internationale gerechts- en strafhoven, eenduidige conclusies volgend uit wetenschappelijk onderzoek en vaststellingen door de VN leidend. Hiervan is ten aanzien van de Holodomor geen sprake.

Tijdens de gebeurtenissen in 1932 en 1933 bestond de juridische norm ten aanzien van genocide nog niet. Bij dergelijke kwesties zijn vooral vragen over genoegdoening en excuses aan de orde, hetgeen voor het kabinet, zoals aangegeven in de kabinetsreactie op het gezamenlijk advies van de Commissie van advies inzake volkenrechtelijke vraagstukken (CAVV) en de Extern Volkenrechtelijk Adviseur (EVA) over het gebruik van de term "genocide" door politici, primair een zaak is tussen de betrokken partijen. Dat neemt niet weg dat het kabinet het grote leed van de slachtoffers van de Holodomor betreurt.

Vraag 4

Bent u bekend met de onderzoeken gedaan door onder andere Raphael Lemkin, Norman Naimark en Anne Applebaum die de Holodomor wel als genocide definiëren?^[1] Hoe duidt u deze onderzoeken?

Antwoord

Ja, het kabinet is bekend met de onderzoeken gedaan door Raphael Lemkin, Norman Naimark en Anne Applebaum. Het onderzoek door Raphael Lemkin is van grote waarde geweest in het vaststellen van de term 'genocide'. Deze definitie wordt tot op de dag van vandaag gehanteerd. Historische onderzoeken zoals deze zijn van belang voor de duiding van de geschiedenis.

Vraag 5

Bent u bekend met het feit dat uit recent opgedoken correspondentie blijkt dat Stalin in 1931 heeft besloten de beginnende hongersnood te verergeren door onder andere voedselvoorraden in beslag te nemen en de getroffen steden en

dorpen van de buitenwereld af te sluiten?[2] Hoe duidt u dit feit?

Directie Europa

Antwoord

Ja, het kabinet is bekend met de opgedoken correspondentie. Om gedegen wetenschappelijk onderzoek te kunnen doen naar de Holodomor is het van belang dat er beleidsstukken uit die tijd bestudeerd kunnen worden. De correspondentie van het Kremlin kan historici inzicht geven in het gevoerde beleid en welke doelstellingen werden nagejaagd. Welke duiding er aan deze correspondentie gegeven kan worden, is aan wetenschappers.

Onze Referentie

BZDOC-1462224933-16

Vraag 6

Bent u bekend met het feit dat er uit documenten te bezichtigen in het *Kyiv Memorial to the Victims of the Holodomor* blijkt dat het Kremlin systematisch aan de hongersnood overleden Oekraïners heeft vervangen met etnische Russen en Belarussen om zo de etnische samenstelling van Oekraïne te veranderen?[3] Hoe duidt u dit feit?

Antwoord

Ja, het kabinet is bekend met de documenten die te bezichtigen zijn in het *Kyiv Memorial to the Victims of the Holodomor*-museum. Het is aan wetenschappers (historici) om deze documenten van duiding te voorzien.

Vraag 7

Bent u bekend met het feit dat sociale en politieke groepen bewust uit de definitie van genocide zijn gelaten, omdat Sovjetdiplomaten ten tijde van het opstellen van het VN Genocideverdrag in 1948 tegen definities van genocide stemden waaronder acties zouden vallen waar Stalin verantwoordelijk voor gehouden zou kunnen worden?[4] Hoe duidt u dit feit?

Antwoord

Voor de Nederlandse regering is de consensusstekst van het Genocideverdrag die uiteindelijk werd aangenomen bepalend. De definitie uit het Genocideverdrag wordt wereldwijd geaccepteerd en is sinds 1948 integraal overgenomen in bijvoorbeeld in de statuten van het Joegoslaviëtribunaal en het Rwandatribunaal en in het Rome Statuut van het Internationaal Strafhof.

Vraag 8

Bent u van mening dat als politieke en sociale groepen wel onderdeel waren geweest van de definitie van genocide, dat de Holodomor dan al door Nederland als genocide was erkend?

Antwoord

Het kabinet hanteert de definitie van genocide uit het Genocideverdrag en speculeert niet over toepassing op andere groepen dan welke genoemd worden in het Verdrag. Dit zou afbreuk doen aan de grote waarde die internationaal wordt gehecht aan de specifieke omschrijving van genocide uit het Genocideverdrag.

Vraag 9

Kunt u deze vragen afzonderlijk beantwoorden?

Antwoord

Ja.

[1] Raphael Lemkin (2008) [1953]. "Soviet Genocide in the Ukraine". In Luciuk, Lubomyr; Grekul, Lisa (eds.). *Holodomor: Reflections on the Great Famine of 1932–1933 in Soviet Ukraine*. Kashtan Press.

Directie Europa

Onze Referentie

BZDOC-1462224933-16

Norman Naimark (2010). *Stalin's Genocides (Human Rights and Crimes against Humanity)*. Princeton University Press.

Anne Applebaum (2017). *Red famine: Stalin's war on Ukraine*. Signal.

[2] Website: Hongersnood met voorbedachten rade - Historisch Nieuwsblad

[3] Hitherto Secret Communist Party Documents Corroborate Evidence That Holodomor Was 'Genocide' - Jamestown & Геноцид украинцев: В музее Голодомора показали секретные документы о плановом заселении русскими обезлюдившего после геноцида Донбасса. ФОТО (15.05.15 21:12) « Политика Украины | Цензор.НЕТ (censor.net)

[4] Stalin killed millions. A Stanford historian answers the question, was it genocide?